

UNIVERSITETET I OSLO

Kultur- og kirkedepartementet
Pb. 8030 Dep
0030

Kultur- og kirkedep.
KU
17. 03. 2004
Ku 2
2003/13511 - 039

Studie- og forskningsadministrativ avdeling
Seksjon for forskningsadministrasjon og
næringslivsskontakt
Postboks 1072 Blindern
0316 Oslo

Telefon: 22 85 44 32

Telefaks: 22 85 43 73

E-post: fa-admin@admin.uio.no

Nettadresse: www.admin.uio.no/sfa/sfn/

Dato: 10.006.04

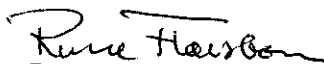
Deres ref.: 2001/2911 KU/KU2 ckn:ksl

Vår ref.: 03/11921 KBVI

Kvensk språk eller dialekt?

Vi viser til brev fra Kultur- og kirkedepartementet datert 18.11.2003, hvor man ber om synspunkter på rapporten *Kvenskans status*. Rapporten er blitt forelagt Lingvistisk institutt, som i alt vesentlig er enig i rapportens diskusjoner og konklusjoner, men som er kritiske til beskrivelsen av etymologien til ordet *kven*. Vedlagt følger instituttets kommentarer.

Med hilsen

Rune E. Fløisbonn
Fung. avdelingsdirektør

Jana Weidemann
Fung. seksjonssjef

Vedlegg: Notat fra lingvistisk institutt med vedlegg

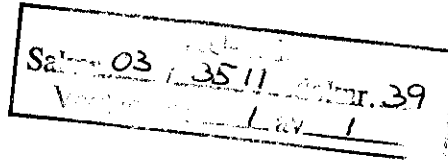
Kari-Britt Vibelund

<k.b.vibelund@admin.uio.no>

UNIVERSITETET
I OSLO

Det historisk-filosofiske fakultet
V/ Torbjørn Grønner
Pb1079

x.e.

20/4/04

TB.

DET HISTORISK-FILOSOFISKE FAKULTET		
Universitetet i Oslo - Enhet: JEK		
Saksbeh.: TG	14 APR. 2004	Kopi:
Arkivkode: 008		
Saksnr.: 03/13060	Dok.nr.: 1	

Institutt for lingvistiske fag
Postboks 1102
0317 Oslo

Henrik Wergelands hus

Referanse : saksnr ~~03/11921~~ 03/13060 - 1
Oslo, 6. april 2004

Telefon: +47 22 85 43 48
Telefaks: +47 22 85 69 19

HISTORISK-FILOSOFISK
FAKULTET

KVENSK SPRÅK ELLER DIALEKT - HØRING

Vi viser til høringsnotat og brev av 26.11.03.

Institutt for lingvistiske fag er blitt bedt om å uttale seg om rapporten "Kvenskans status" av Kenneth Hyltenstam og Tommaso Milani. Vår uttalelse er basert på redegjørelser fra stipendiat Pia Lane og professor Rolf Theil. ILF er i alt vesentlig enig i rapportens diskusjoner og konklusjoner. På ett punkt er vi kritiske – det gjelder beskrivelsen av etymologien til ordet *kven*. (Siden dette punktet ikke rører ved rapportens konklusjoner, men allikevel ikke bør bli stående som en "sannhet", er våre kommentarer til dette punktet lagt til som et eget vedlegg.)

Rapporten vektlegger to hovedspørsmål:

- 1) Er kvensk et eget språk eller en dialekt?
- 2) Likheter og forskjeller mellom kvensk og meänkieli/tornedalsfinsk

Rapporten innleder med å beskrive hvordan norske forhold har ført til at det kvenske språket i Norge har utviklet seg annerledes enn finsken i Finland. Videre gis en meget grundig og godt vitenskapelig dokumentert redegjørelse for termene språk og dialekt, og forfatterne viser at lingvistiske faktorer alene ikke er nok for å avgjøre om en varietet er et eget språk eller en dialekt. Det er sosiopolitiske faktorer som til slutt avgjør om en varietet skal regnes som et eget språk eller ikke. Rapporten sammenfatter hvordan forskere har beskrevet de grammatiske forskjellene og forskjellene i ordforråd mellom kvensk og finsk.

Rapporten drøfter om kvensk bør beskrives som et språk eller en dialekt særlig på grunnlag av følgende kriterier:

- 1) **Lingvistiske forskjeller:** Forskjellene mellom kvensk og finsk er lingvistisk sett store nok til at kvensk kan beskrives som eget språk, men ut fra disse kriteriene er det ikke nødvendig å betrakte kvensk som eget språk.
- 2) **Gjensidig forståelse:** Det er mulig å betrakte kvensk som eget språk på bakgrunn av forståelsesvansker mellom kvensk og finsk standardspråk, men dette innebærer ikke at det er nødvendig å betrakte kvensk som eget språk.
- 3) **Standardisering:** Varieteter som er standardisert og har skriftspråk oppfattes ofte som språk snarere enn dialekter. I rapporten påpekes det at det er urimelig å bruke dette kriteriet på minoritetsspråk, og dette er i tråd med moderne minoritetsspråkforskning.
- 4) **Språkbrukernes syn:** Blant kvenene er det delte oppfatninger mht. om kvensk er et språk eller en dialekt, men forfatterne av rapporten påpeker at negative holdninger til kvensk kan være et resultat av fornorskingspolitikken, og videre at det ikke er uvanlig at det ikke er full enighet innad i minoritetsgrupper når det gjelder slike spørsmål.

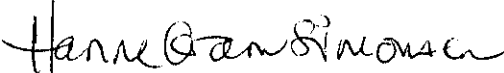
Institutt for lingvistiske fag har noen utfyllende kommentarer til punktene over. Rapporten nevner muligheten for at en diglossisituasjon kan oppstå, dvs. at man bruker kvensk i hjemmesfæren og standardfinsk på skolen. Dette ville nok vært en reell mulighet hvis språkskiftet hadde vært i et mindre fremskredet stadium. Slik situasjonen er nå, lærer barna seg kun én varietet: standardfinsk som undervises på skolen, og den er som rapporten beskriver til dels meget annerledes enn kvensk, spesielt mht. ordforråd. I en språkskiftesituasjon hvor barna ikke snakker kvensk/finsk når de begynner på skolen, er det ikke overveiende sannsynlig at de klarer å tilegne seg to varianter av samme språk. For barna ville det å lære seg et skriftspråk som ligger nærmere den talte varianten lette innlæringsprosessen (jf. Susanne Romaine 1995: *Bilingualism*. Oxford: Blackwell). Rapporten vektlegger viktigheten av å handle for å snu språkskifteprosessen, og utviklingen av kvensk som et eget språk vil være et viktig redskap i så måte av flere grunner:

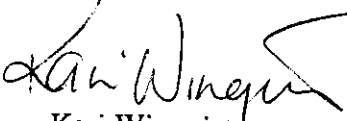
- 1) Et kvensk språk vil kunne lette innlæringen av kvensk på skolen og øke sannsynligheten for at barna snakker kvensk/finsk med sine besteforeldre i de områdene hvor kvensk/finsk fortsatt snakkes.
- 2) Et kvensk språk vil kunne virke som en identitetsskapende faktor.
- 3) Ang pkt 4 over: selv om ikke alle kvener vil si at kvensk er et eget språk (og dette skyldes nok hovedsakelig at kvensk ikke er et skriftspråk og har vært stigmatisert), så uttrykker mange kvener at det standardfinske skriftspråket oppleves som fremmed mens meänkieli (Tomedalsfinsk) leses uten større problemer.
- 4) Et kvensk språk vil kunne gi tilbake noe av den selvrespekten som ble brutt ned under fornorskingsprosessen.

I rapporten påpekes det at mange av grunnpremissene for kvensk som et eget språk allerede er til stede: En politisk beslutning har gitt kvensk status som minoritetsspråk, minoriteten selv har gitt uttrykk for at de ønsker at kvensk skal regnes som et eget språk, og de lingvistiske forskjellene mellom finsk og kvensk er store nok til at kvensk kan defineres som et eget språk. Kvensk og meänkieli derimot står hverandre mye nærmere, både sett fra et rent lingvistisk synspunkt og også hvis man anvender sosiale kriterier, og det er ikke innlysende at disse to varietetene bør regnes som to forskjellige språk. Likevel er det mulig at dette fra et rent praktisk synspunkt er den beste løsningen fordi det ikke er enkelt å lage en skriftnorm som sammenfatter disse to varietetene.

Institutt for lingvistiske fag er enig i rapportens konklusjon: kvensk bør betraktes som et eget språk og ikke som en dialekt av finsk.

Med vennlig hilsen

Hanne Gram Simonsen
Instituttleder

Kari Winquist
Adm. leder

Vedlegg: Etymologien til ordet *kven*

Kvensk språk eller dialekt – høring. Vedlegg til fråsegn frå ILF.**Etymologien til ordet *kven*.**

I avsnitt 2.5 *Beteckningen 'kven'* er det ei drøfting av etymologien til ordet *kven*. Dette er det einaste viktige punktet der vi har kritiske merknader.

Forfattarane viser på s. 7 til den finske historikaren J. Vahtola, som i artikkelen «Kvenerne – vem var de ursprungligen?» (i T. Strøm (red.), *Rapport fra seminaret "Kvenene – en glemte minoritet?" Mandag 14.11.94 ved Universitetet i Tromsø/Tromsø Museum*) hevdar at *kven* etymologisk heng saman med eit eldre nordisk *hvein* 'sumpig mark'. Dei legg til at «[m]ed betydelsen 'lågglänt, sumpig mark' förekommer också ordet *hven* i nutida svenska dialekter. Ordet förekommer också i nutida norska dialekter i olika former, *hvein*, *gvein*, *kvein* i betydelsen 'fint slags gräs'.» På s. 8 nemner forfattarane vidare at Vahtola set den finske nemninga *Kainuu* 'Kvenland' i samband med det finske *kainu* 'lågglänt mark', og dei held fram slik:

Han kommer därför till slutsatsen att "*Kvenland* och *Kainuu* [...] kan förklaras som uppkomna från av varandra skilda, ur egna synsvinklar" (s 11), *Kvenland* från den norska, närmast den nordnorska, *Kainuu* från den finska sidan, och att båda, så att säga oberoende av varandra, syftar på "den låglänta, ångrika kusten kring Bottenvikens innersta del" (ibid.).

Med andre ord blir det hevda at både det norske *kven* og det finske *Kainuu* heng etymologisk i hop med ord som tyder 'lågglänt (sumpig) mark'. Dette påverkar ikkje hovudargumentasjonen i rapporten, men det handlar om noko så sentralt som etymologien til ordet *kven*, og difor ville det vere urimeleg å oversjå at påstandane til Vahtola ikkje held mål språkvitskapleg sett. Forfattarane av rapporten sluttar seg til det Vahtola skriv.

Som rapporten nemner (s. 4), blei kvenene fyrst nemnde i skriftlege kjelder i *Ottars ferd mot nord*, ein gamalengelsk tekst frå rundt 890. Her finn vi både *cwenas* 'kvener' og *cwenaland* 'Kvenland', for å sitere direkte frå den gamalengelske teksten i *The Terfinnas and Beormas of Ohthere* (University of Leeds 1940) av Alan S. C. Ross. Frå norrønt kjenner vi formene *kvenir* / *kvænir* 'kvener' (jf. L. Heggstad, *Gamalnorsk ordbok*, Oslo 1963).

Norrønt hadde som kjent eit fonologisk skilje mellom framlydsgruppene *hw* /*hw*/ og *kv* /*kw*/, av urgermansk **hw* og **kw*. I moderne norske målføre har norrønt *hw* blitt til *kv*, *gv* og *v*, medan norrønt *kv* svarar til *kv* i alle norske målføre. D. A. Seip viser i *Norsk språkhistorie til omkring 1370* (2. utg., Oslo 1955, s. 292) at overgangen *hw* > *kv* ikkje viser seg i skrift før på 1300-talet, omkring 450 år etter at Ottar gjesta kong Alfred i England. Sidan gamalengelsk hadde eit skilje mellom *hw* /*hw*/ og *cw* /*kw*/ (jf. t.d. *Sweet's Anglo-Saxon Primer*, 1st ed. Oxford 1882), av urgermansk **hw* og **kw*, ville *hw* i Ottars uttale ikkje kunne gjevast att som noko anna enn *hw* på gamalengelsk, og *kv* i Ottars uttale ville ikkje kunne gjevast att på gamalengelsk som anna enn *cw*. Difor må gamalengelsk *cwen-* svare til eit norrønt *kven-/kvæn-*. *Kv* i norrønt *kvenir/kvænir* 'kvener' viser òg at ein samanheng med *hvein* 'sumpig mark' er umogeleg.

Vahtola overser vidare skilnaden mellom monoftongen i *kvenir/kvænir* og diftongen i *hvein*. Norrønt hadde ikkje monoftongering av *ei* (urnordisk **ai*) føre *n*, så skilnaden mellom *e/æ* i *kvenir* og *ei* i *hvein* gjer ein samanheng mellom dei to orda endå meir umogeleg.

Med andre ord er det umogeleg å kople *kven* etymologisk til *hvein*, og påstandane til Vahtola burde ikkje gjevast att utan kritiske merknader.